27/02/2019

Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος: Πρότυπο ιεραποστολής

/ Ορθόδοξες Προβολές

Του Κωνσταντίνου Μεταλλίδη*

Η ιστορία του Αγίου Ιωάννου, δεν έχει την αρχή της στη γέννησή του- όπως συμβαίνει με τους κοινούς ανθρώπους- αλλά ως αναπόσπαστο κομμάτι του σχεδίου του Θεού, ως βασικό μέρος στο έργο της Θείας Οικονομίας Του, πρωτοεμφανίζεται στην Παλαιά Διαθήκη, ανάμεσα σε όσα προλέγει ο προφήτης Μαλαχίας: «ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου» (3:1, 4:4-5).

Έπειτα, και στην Καινή Διαθήκη γίνεται πρόρρηση για τη γέννηση και τον σκοπό της ζωής του από τον άγγελο προς τον πατέρα του Ζαχαρία με τα εξής: «ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ καὶ Πνεύματος ῾Αγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ᾽Ισραὴλ

ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν· καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ᾿Ηλιού, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον» (Λκ. 1:15-17). Σύμφωνα με το αγγελικό μήνυμα, ο Ιωάννης θα προετοιμάσει την έλευση της βασιλείας του Θεού και κηρύττοντας θα επαναφέρει πολλούς από τους Ισραηλίτες στον Κύριο και Θεό τους. Τον Ιωάννη θα μπορούσαμε να τον χαρακτηρίσουμε ως τον πρώτο (χρονικά) ιεραπόστολο της Καινής Διαθήκης, αφού είναι ο πρώτος που αναλαμβάνει αυτή την μακάρια διακονία, να οδηγεί δηλαδή ανθρώπους στον Χριστό.

Ο ιερέας Ζαχαρίας και η σύζυγός του Ελισάβετ «ἦσαν», κατά τον ευαγγελιστή, «δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ Κυρίου ἄμεμπτοι» (Λκ. 1:6). «Δίκαιος στην Αγία Γραφή χαρακτηρίζεται ο ευσεβής, ο θεοφοβούμενος και ενάρετος, ο άνθρωπος του Θεού. Με έμφαση σημειώνεται ότι οι γονείς του Προδρόμου ήταν ευσεβείς αμφότεροι, και οι δύο, ενώπιον του Θεού, κατά την κρίση του Θεού που είναι καρδιογνώστης»[1].

Η Ελισάβετ συνέλαβε στα σπλάχνα της τον Ιωάννη κατά θαυματουργικό τρόπο καθώς, όχι μόνο βρισκόταν και αυτή και ο άνδρας της σε μεγάλη ηλικία, αλλά σύμφωνα με τον Λουκά ήταν και στείρα (Λκ. 1:7). Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, σχολιάζοντας το θαύμα της σύλληψής του, γράφει χαρακτηριστικά: «Όταν δε πλησίαζε η σύλληψή του, όχι άνθρωπος αλλ’ άγγελος πέταξε από τον ουρανό και λύει την στείρωση του Ζαχαρία και της Ελισάβετ»[2].

Για τα νεανικά του χρόνια ο Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Άγιος Γρηγόριος αναφέρει: «Επειδή δε δεν ήταν άξιός του ο κόσμος, διέμενε από παιδική, θα λέγαμε, ηλικία συνεχώς στις ερήμους, ζώντας βίο λιτό, αφρόντιστο ζώντας μόνο για τον Θεό, τον Θεό μόνο βλέποντας, τον Θεό καθιστώντας τρυφή του. Ζούσε… σ’ ένα τόπο σαν ανυψωμένος από την γη κι έμενε στις ερήμους έως την ημέρα της αποστολής του προς τον Ισραήλ (Λκ. 1:80)»[3]. Παράλληλα, ο Guardini σχολιάζει: «Το παιδί ήταν προορισμένο να ζήσει μια μεγάλη και πολύ δύσκολη ζωή. Το χέρι του Θεού ήταν πάνω του, τον είχε στερήσει από όλα όσα συνήθως αποτελούν την καθημερινή μας ζωή και τον είχε οδηγήσει στην έρημο. Τώρα ζει εκεί, απομονωμένος, με μεγάλες στερήσεις, δυναμώνοντας το πνεύμα του, έχοντας όλες του τις δυνάμεις συγκεντρωμένες σε ό,τι είχε για κείνον ορίσει το άγιο θέλημα του Θεού»[4].

Στην έρημο, λοιπόν, ζούσε ο Άγιος από τα παιδικά του χρόνια. Ασκήτευε, φορούσε ένδυμα από τρίχες καμήλας, η τροφή του αποτελείτο από ακρίδες και μέλι άγριο. Δεν τελείωνε όμως εκεί το σχέδιο του Θεού γι’ αυτόν. Έπρεπε να κηρύξει, να

ανοίξει τον δρόμο για τον Μεσσία, να βαπτίσει, να «δείξει» στους ανθρώπους τον Υιό του Θεού. Έτσι, «ἐγένετο ῥῆμα Θεοῦ ἐπὶ ᾽Ιωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ᾽Ιορδάνου κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν» (Λκ. 3:2-3).

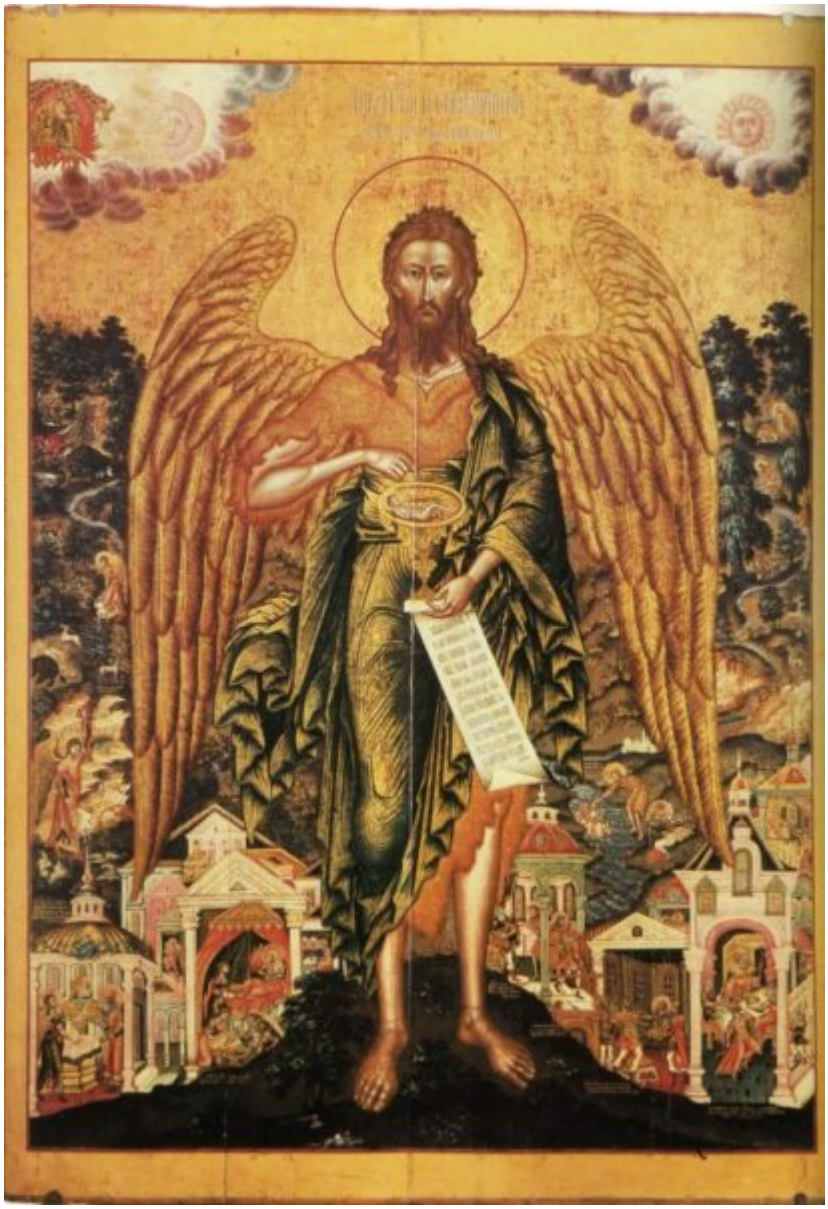

Κήρυγμα λόγων και έργων

Όπως εύστοχα έχει ειπωθεί: «Η ιεραποστολή είναι έργο «του ποιείν» και «του διδάσκειν»[5].«Δεν πήγε ο Πρόδρομος στις πόλεις, έφθασε όμως ως εκεί η φήμη του. Η ασκητική του μορφή, ο δυνατός του λόγος και η αγία ζωή του προσείλκυσαν πλήθη λαού απ’ όλα τα μέρη ακόμη και από την πρωτεύουσα. Τη μεγάλη του αποστολή υπηρετούσε και η όλη του εμφάνιση· ήταν και αυτή ένα κήρυγμα

μετανοίας. Σε ολόκληρη τη χώρα διαδόθηκε η είδηση ότι στην έρημο της Ιουδαίας ζούσε ένας ασκητής που η γλώσσα του θύμιζε τους μεγάλους προφήτες και η ζωή του φώτιζε σαν αναμμένος δαυλός στο πυκνό ηθικό σκοτάδι»[6].

Τι κήρυττε;

Ας αφήσουμε τον Άγιο Κύριλλο αρχιεπίσκοπο Αλεξανδρείας να μας πληροφορήσει: «Ετοιμασθείτε να υπακούσετε σε ό,τι θα θελήσει να νομοθετήσει ο Χριστός, αποτραβήξτε τις καρδιές σας από την σκιά του νόμου, βάλτε τέρμα στους τύπους, απαλλαχθείτε από τα διεστραμμένα φρονήματά σας»[7].

Ποιος ήταν;

Όταν τον ρώτησαν οι απεσταλμένοι των Φαρισαίων, αυτοσυστήθηκε: «ἐγὼ» είμαι «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν ᾿Ησαΐας ὁ προφήτης» (Ιω. 1:23). Ας παραθέσουμε όλο τον διάλογο:

«Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ᾿Ιωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ᾿Ιουδαῖοι ἐξ ᾿Ιεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευίτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· σὺ τίς εἶ;καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο· καὶ ὡμολόγησεν ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· τί οὖν; ᾿Ηλίας εἶ σύ; καὶ λέγει· οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.εἶπον οὖν αὐτῷ· τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς· τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; ἔφη· ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, καθὼς εἶπεν ᾿Ησαΐας ὁ προφήτης. καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων·καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ· τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὔτε ᾿Ηλίας οὔτε ὁ προφήτης; ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ᾿Ιωάννης λέγων· ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἔστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ᾿Ιορδάνου, ὅπου ἦν ᾿Ιωάννης βαπτίζων» (Ιω. 1:19-28).

Αξιοσημείωτο στο κήρυγμα, στο έργο και στην όλη παρουσία του Ιωάννου είναι όχι μόνο ότι μνημονεύεται από τους προφήτες αλλά, κυρίως, ότι το κήρυγμά του δεν απευθύνεται αποκλειστικά στους Ιουδαίους· αγκαλιάζει όλον τον κόσμο, σύμφωνα με το ρηθέν υπό του Ησαΐα και μνημονευθέν υπό του Ευαγγελιστή Λουκά «καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ»(Λκ. 3,6). Ήρθε να ευαγγελίσει, -επιτρέψτε μου την έκφραση- να «ιεραπο-στολίσει» οικοδομώντας και προετοιμάζοντας τον λαό· ήρθε να διακηρύξει το χαρούμενο άγγελμα για τον ερχομό του Μεσσία, να συνεχίσει την αγγελική δοξολογία εκείνης της χαριτωμένης νύχτας της ενανθρωπήσεως του Σωτήρα στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας!

Σκοπός του Αγίου Ιωάννη λοιπόν δεν ήταν μόνο να ανοίξει δρόμο για να περάσει ο Κύριος, αλλά έσπευσε να επιδείξει τον Μεσσία ανάμεσα στους ψευτομεσσίες των προηγούμενων και των νεότερων γενεών. Αυτή είναι σήμερα αλλά και σε κάθε εποχή η προσπάθεια των ιεραποστόλων. Ήρθε ο προφήτης, ο Πρόδρομος, ο άνθρωπος της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, ο αναγνωρισμένος και αποδεκτός από τους ανθρώπους να φωνάξει το αποκαλυπτικό εκείνο «ἴδε», συναντώντας τον Ιησού. «ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον· ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ’ ἵνα φανερωθῇ τῷ ᾽Ισραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων» (Ιω. 1:29-31). Ήρθε για να οδηγήσει τους μαθητές του κοντά στον Χριστό, όπως μαρτυρεί το παρακάτω περιστατικό: «Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ᾽Ιωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ ᾽Ιησοῦ περιπατοῦντι λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ᾽Ιησοῦ» (Ιω. 1:35-36). Κι όταν έπειτα τον πληροφόρησαν πως ο κόσμος πηγαίνει στον Ιησού και όχι σε αυτόν, τότε χωρίς ιδιοτέλεια, εγωισμό, φθόνο ή οποιοδήποτε άλλο αρνητικό συναίσθημα, πλήρως υποταγμένος στο σχέδιο του Θεού, απάντησε με ιλαρότητα: «οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον· οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ’ ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι» (Ιω. 3:23-30).

Το παράδειγμα του Ιωάννου ωθεί τον Άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά να σχολιάσει: «Όχι μόνο με λόγια αλλά και με έργα φανέρωσε σε όλους ο Ιωάννης τον Ιησού, τον βάπτισε, τον έδειξε με το δάκτυλό, τον συνέστησε στους μαθητάς του και μαρτύρησε με όλα, ότι αυτός είναι ο Υιός του Πατρός, ο αμνός του Θεού, ο νυμφίος των ψυχών που προσέρχονται σ’ αυτόν,... προσφέρει και χαρίζει τον αγιασμό. Αφού δε έτσι ετοίμασε την οδό του κατά την πρόρρηση του Ζαχαρίου και

τέλεσε όλα εκείνα για τα οποία αποστάλθηκε και προέτρεψε και έγινε βαπτιστής στον Ιορδάνη, παραχωρεί στο Χριστό την παραίνεση και διδασκαλία προς τους συναθροισμένους και αναχωρεί από το πλήθος, παραδίδοντάς τους στον Κύριο»[8]. Συνεπώς, ο άγιος διδάσκει και σε εμάς – όποιους και με όποιον τρόπο ασχολούνται με το έργο του ευαγγελισμού – ότι το έργο δεν είναι δικό μας αλλά του Θεού και Αυτόν είναι ανάγκη να αγαπούν οι ευαγγελιζόμενοι, με Αυτόν να συνδέονται, Αυτόν τα πιστεύουν και να εμπιστεύονται.

Ωστόσο, και μετά τη διακριτική αποχώρησή του από το προσκήνιο του κηρύγματος, ο Ιωάννης συνεχίζει το έργο του. Ελέγχει τον Ηρώδη για την ακόλαστη και φιλήδονη ζωή του, για την γυναίκα του αδελφού του που την είχε πάρει δική του. Εξαιτίας της αυστηρής αυτής κριτικής που άσκησε με παρρησία προς το πρόσωπο του βασιλιά συλλαμβάνεται και φυλακίζεται. Αποκτά εχθρούς την παμπόνηρη Ηρωδιάδα και την κόρη της Σαλώμη, οι οποίες εκμεταλλευόμενες την ανθρώπινη αδυναμία του Ηρώδη καταφέρνουν να ζητήσουν και να πάρουν το κεφάλι του Αγίου «ἐπὶ πίνακι» (Ματθ. 14:11).

Ο Θεάνθρωπος Ιησούς, ο παντογνώστης, επαίνεσε τον Ιωάννη, αναδεικνύοντας την προσωπικότητα, αλλά και το όλο έργο του με την εξής θαυμαστή φράση: «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων ᾽Ιωάννου τοῦ βαπτιστοῦ·» (Ματθ. 11:11).

Σήμερα (24 Φεβρουαρίου) η Εκκλησία μας τιμά την πρώτη και τη δεύτερη εύρεση της τίμιας κεφαλής του αγίου ενδόξου προφήτου Προδρόμου και βαπτιστού Ιωάννου. Όπως μας πληροφορεί ο Άγιος Νικόδημος, η μεν πρώτη πραγματοποιήθηκε στον οίκο του Ηρώδη από δύο μοναχούς, οι οποίοι πήγαιναν να προσκυνήσουν τον τάφο του Ιησού στα Ιεροσόλυμα, ενώ η δεύτερη επετεύχθη στην πόλη Έμεσα από τον αρχιμανδρίτη Μάρκελλο το 431 μ.Χ[9].

Εν κατακλείδι, αξίζει να παραθέσουμε την όμορφη και διδακτική προτύπωση που επιχειρεί ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγοντας: «Γι’ αυτό και ο Πρόδρομος και βαπτιστής του Σωτήρος, αποκόπηκε στην κεφαλή αγωνιζόμενος υπέρ της αρετής, ο οποίος δεν ήταν μόνο πρόδρομος του Χριστού, αλλά και της Εκκλησίας του και της δικής μας πολιτείας μάλιστα, αδελφοί. Εκείνος γεννήθηκε από στείρα γυναίκα, την Ελισάβετ, και εμείς γεννηθήκαμε από την Εκκλησία εξ εθνών, για την οποία έχει γραφή “χαροποιήσου, στείρα, που δεν γέννησες, βγάλε δυνατή φωνή και φώναξε εσύ που δεν δοκίμασες ωδίνες διότι περισσότερα είναι τα τέκνα της ανύπανδρης παρά εκείνης που έχει άνδρα” (Ησ. 54:1). Εκείνον μετά την γέννηση κατεδίωκε με φονική μανία ο βρεφοκτόνος Ηρώδης, πολεμώντας και εκείνον λόγω του μίσους προς τον Χριστό, αλλά αυτός βρήκε καταφυγή στην έρημο… Επιτίθεται και εναντίον μας μετά την πνευματική γέννηση ο νοητός Ηρώδης, διώκοντας και

αυτός τελευταίως τον Χριστό εξ αιτίας μας»[10].

Στις 24 Φεβρουαρίου εκάστου έτους τιμάται η πρώτη και η δεύτερη εύρεση της τίμιας κεφαλής του αγίου ενδόξου προφήτου Προδρόμου και βαπτιστού Ιωάννου.

Ἀπολυτίκιον Ἦχος δ’. Ταχύ προκατάλαβε.
Ἐκ γῆς ἀνατείλασα ἡ τοῦ Προδρόμου κεφαλή, ἀκτῖνας ἀφίησι τῆς ἀφθαρσίας, πιστοῖς τῶν ἰάσεων· ἄνωθεν συναθροίζει, τήν πληθύν τῶν Ἀγγέλων, κάτωθεν συγκαλεῖται, τῶν ἀνθρώπων τό γένος, ὁμόφωνον ἀναπέμψαι, δόξαν Χριστῷ τῷ Θεῷ.

[1] Στεργίου Σάκκου, Ερμηνεία στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο, εκδ.«Χριστιανική Ελπίς», τ. 1, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 33.

[2] Βενεδίκτου Ιερομονάχου, Παλαμικόν ταμείον, εκδ.«Συνοδία Σπυρίδωνος ιερομονάχου», Άγιον Όρος 2007, σ. 832.

[3] Βενεδίκτου Ιερομονάχου, Παλαμικόν ταμείον, εκδ.«Συνοδία Σπυρίδωνος ιερομονάχου», Άγιον Όρος 2007, σ. 833.

Παρασκευάς Ζωγράφου, Κηρύγματα αλήθειας και ζωής, τ. 5, Αθήνα 2003, σ. 58.

[4] Romano Guardini, Ο Κύριος, έκδ.«Δαμασκός», 1983, σ. 27.

[5] Σάββα Ηλιάδη, Ο Τίμιος Πρόδρομος και η χαρά της ιεραποστολής, https://antexoume.wordpress.com/2015/10/10.

[6] Στεργίου Σάκκου, Ερμηνεία στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο, εκδ.«Χριστιανική Ελπίς», τ. 1, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 137.

[7] Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Εις Λουκάν, PG 72, 512B.

[8] Βενεδίκτου Ιερομονάχου, Παλαμικόν ταμείον, εκδ.«Συνοδία Σπυρίδωνος ιερομονάχου», Άγιον Όρος 2007, σ. 834.

[9] Νικοδήμου Αγιορείτου, Συναξαριστής, εκδ.«Ορθόδοξος Κυψέλη», τ. 3, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 315.

[10] Βενεδίκτου Ιερομονάχου, Παλαμικόν ταμείον, εκδ.«Συνοδία Σπυρίδωνος ιερομονάχου», Άγιον Όρος 2007, σ. 836.

***Ο Κωνσταντίνος Μεταλλίδης είναι πτυχιούχος του τμήματος ποιμαντικής και κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στον τομέα της Εκκλησιαστικής Ιστορίας και υποψήφιος διδάκτορας. Συμμετέχει στο διοικητικό συμβούλιο της Αδελφότητάς μας από το 2012 και είναι ένας εκ των υπευθύνων της αποθήκης μας στο Φίλυρο που έχει σκοπό την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας, κυρίως στις χώρες της Αφρικής.**

Εκ του ιστοτόπου Αδελφότητος Ορθοδόξου Εξωτερικής Ιεραποστολής